

Presentació de Gianrico Carofiglio

CARMEN GALLEGO CRUZ

Nascut al sud d'Itàlia, Puglia, el 1961, Gianrico Carofiglio és fill d'una escriptora, Enza Buono, i germà del també escriptor i dibuixant Francesco Carofiglio. Des de 1986 és magistrat i ha treballat a Prato, Poggia i a Bari en la direcció Antimàfia. Va entrar en política al 2008 com a candidat del Senat pel PDI. Després de poc temps va deixar la política per a dedicar temps a l'escriptura.

La seva obra literària s'inscriu en la novel·la negra italiana amb un advocat Guido Guerrieri com a protagonista de molts dels seus llibres. Ha rebut múltiples premis i ha estat també reconegut internacionalment. Alguns llibres han estat també portats al cinema per Daniel Vicari. Per exemple, *Il passato é una terra straniera*. Té altres publicacions en el camp jurídic, com *L'arte del dubbio* sobre com preguntar i reflexionar sobre el concepte de la veritat.

Ha publicat moltes novel·les: *Testimoni Involuntari*, *Amb els ulls tancats*, *El passat és un país estranger*, *Dubtes raonables*, *Ni aquí ni en cap altre lloc*, *Les perfeccions provisionals*, *Il bordo vertiginoso delle cose*, *Les tres del matí*, *La misura del tempo*. *La disciplina di Penelope*, publicada el gener del 2021 és l'última.

Té un altre protagonista en les seves creacions: el mariscal de carabinieri Pietro Fenoglio a qui pertanyen els volums: *Una mutevole verità*, *L'estate fredda*, *La versione di Fenoglio* i *El silenzio dell'onda*.

La misura del tempo

Fa uns quants anys Lorenza era una jove molt guapa; en canvi la dona que es presenta davant l'advocat Guido no té cap semblança amb qui va ser (una persona important en el desenvolupament emocional del protagonista). Els anys l'han ferit i té un fill a la presó per homicidi involuntari. Així s'inicia una ventura processal amb cops d'efecte i amb un apassionant viatge als llindars de la justícia i els misteris de la joventut perduda. Malgrat que el cas sembla perdut Guerrieri l'accepta perquè és un home intel·ligent i les persones intel·ligents estan plenes de dubtes.

Al llibre ens trobem amb les dinàmiques d'un procés en segon grau, actes judicials, els records de l'advocat Guerrieri, la seva trobada amb Lorenza i com aquest

va poder canviar la seva vida. El llibre es pregunta: com es mesura el temps? Existeix el temps dels testimonis i de les investigacions judicials. En aquest no s'admeten imprecisions, i també existeix el temps de la pròpia vida que té moments lents i improvisades acceleracions. Existeix el temps que passa inexorable, que marca la vida i la canvia, portant-nos a una altra dimensió de les coses, l'edat i els desitjos.

Guerrieri amb els altres protagonistes està reflexionant sobre els valors ètics i morals que semblen perduts en la nostra societat i aquells valors que estem buscant per substituir-ne els antics i que no sabem trobar. Reflexiona sobre el passar dels dies des de la trobada amb Lorenza, com si aquest fos un element clarificador: és la dona que en els anys 80 va ser la seva companya, és la brillantor i la bellesa del passat del que no queden gairebé senyals. D'ella, una professora precària, no en queda res més que una figura opaca, consumida per la nicotina i pels deutes que ha fet per poder pagar les despeses legals per defensar el seu fill Iacopo, el fill que l'ha portat fins a Guido per a demanar-li ajuda. Fill que podria haver estat seu.

Quant de temps ha de passar per a reconsiderar lúcidament una qüestió? Quant de temps fa falta per a que les coses facin menys mal? La narració alterna el record, sobre tot de l'estiu que van estar junts, la crònica judicial del cas penal, plena de tecnicismes i la convicció de com han canviat les coses en els anys transcorreguts. Reflexiona sobre el temps necessari per a desxifrar una zona del passat, sobre el que, no de manera voluntària, s'ha tornat, sense adonar-nos-en, sense haver entès, fins ara, com ha estat de gran la seva influència.

Centrem-nos ara en el discurs que porta a terme Guido Guerrieri a la classe d'uns futurs jutges que s'estan preparant per a ser-ho on es tracta sobre el tema del punt de vista i les raons per a decidir en pro o en contra en un procés penal. L'argument del protagonista comença amb diferents raonaments sobre el que un jurista ha de saber per a poder decidir amb criteri. Es tracta no sols de coneixements tècnics per als quals s'estan preparant a l'escola, sinó també d'un ampli camp de visió literari, artístic i humanista per a poder decidir de manera clara i precisa. S'ha d'ajudar de la literatura, del cinema i fins i tot de les narracions televisives, per a entendre que en la narrativa processal i en els seus dilemes, és necessari mirar un ampli espectre d'històries per a poder decidir sobre l'actuació d'un processat. Dilemes que estan presents a la bona literatura i que aporten la casuística dels diferents punts de vista. Ens proposa la visió de *Rashomon* d'Akira Kurosawa on veiem que les decisions no són gens simples o la novel·la de Dostoievski *Els germans Karamazov* sobre la felicitat de l'individu o la de la majoria, tenint present l'utilitarisme de Bentham.

Guido proposa a la classe el dilema del tren embogit per a fer-nos pensar en la ètica utilitarista: salvar cinc vides a canvi d'una, l'ètica normativa, o el deure kantianà – plantejament sobre si una persona està en risc o no de morir i sobre si 5 vides mereixen més la vida que una de sola. És el dilema de la Philippa Foot.

Des de l'ètica utilitarista i el principi de més felicitat pel més gran nombre de gent, fora preferible salvar les cinc vides front una mort que és incerta de la persona que està a l'altra via. Se suposa que els actes morals serveixen per a conduir l'home cap a la virtut. Quan s'introdueix la idea de llençar l'home gras a la via, les coses canvien, des del deure en cap cas l'espectador hauria d'actuar, perquè en tots dos casos estaria matant directament la persona. És pitjor obrar malament per acció que per omissió, el que aniria en contra de l'ètica socràtica. No és el mateix accionar una palanca que empènyer una persona? El raonament ens empeny a decidir desviar el tren. Emocionalment podríem decidir llençar la persona a la via: ens sembla malament que el dany serveixi per a obtenir la finalitat que és la salvació de la vida. En quant a la diferència entre causar el mal i deixar que passi, Tomàs d'Aquino diu que matar en defensa pròpia és moralment acceptable. La nostra intenció no és matar sinó salvar la pròpia vida, és la doctrina del doble efecte on es té en compte la intencionalitat. En el primer cas del tren sols el volen desviar, en el segon cas tenim la intenció de fer servir una vida per aturar el tren. Un metge que pot administrar medicació per a reduir el dolor sap que pot accelerar la mort del pacient, però no el pot injectar morfina amb l'objectiu de matar-lo. Philippa Foot creu que aquesta doctrina és imperfecta: hi ha deures positius i deures negatius. No interferir en les vides alienes: tirant la gent per un pont entra en conflicte amb el deure negatiu de no quedar-nos al marge per salvar les cinc vides. Els utilitaristes farien en tots dos casos el mateix? En el cas kantian –fes en tot moment el que voldries fer per a tu i per a tothom com un final i no com un mitjà–, suposa que en el segon cas l'home és un mitjà. Amb la palanca no fem servir cap mitjà i no fa falta que mori la persona solitària. En tot cas, un kantian s'abstindria de tota acció en tots dos casos. El solitari no s'ha presentat com a voluntari per a sacrificar la seva vida a favor de les altres cinc. Qui acciona la palanca està decidint per ell.

Continua el discurs amb el problema de la malícia i el deure, digressió sobre la professió, qui ha triat des del principi ser qui és i qui no ha triat però es troba realitzant una professió perquè, potser, no va tenir el coratge de desenvolupar el que realment li agradava fer. És Guido qui pensa això o és en Carofiglio qui pensa sobre el valor de la literatura en la pròpia vida?

Se succeeixen els conflictes jurídics i les reflexions sobre els dilemes morals, canvis de les filosofies de vida i els punts de vista, problemes del passat en temes com la homosexualitat, el racisme, el feminisme i els drets dels infants. Pensa en quins temes actuals podran ser vistos de forma diferent en el futur, com per exemple la idea de l'origen del dret: la llei natural en Hobbes i Locke, i el plantejament d'un món natural aliè a la llei humana, proposant així el conflicte de qui vol justificar una forma d'actuar apel·lant a un improbable dret natural i qui defensa la llei com a fruit d'un consens de cada moment i de cada cultura. Hi ha en l'actualitat pluralitat de sistemes culturals amb pluralitat de punts de vista, amb la qual cosa és impossible defensar la idea de l'absolut en el camp de la llei. La llei depèn d'un moment i una circumstància. Hauríem de fer cas dels principis aristotèlics sobre les bones decisions; no es pot

decidir apressadament; s'han de verificar les informacions: no donar res per clar, perquè pot existir falsedat de premisses en un raonament; consultar amb experts quan no es té clar un tema (experts neutrals); examinar tots els punts de vista possibles; considerar els resultats probables. Hi ha problemes en la previsió de resultats i exemples de males previsions, tant dels éssers humans com de les màquines. S'han de prendre precaucions amb les previsions que realitzem. Guido esmenta el problema de les fal·làcies i els errors de formulació d'un raonament. Les fal·làcies impedeixen progressar en un raonament perquè ens porten a un procediment incorrecte i a una violació de les normes tant si són objectives com subjectives o per inconsciència de la persona que està jutjant un fet. Per tant un advocat ha de garantir procediments correctes. També exposa la idea del dubte cartesià o dels conèixer dubtant de Sòcrates. En quant als problemes dels dilemes sobre la justificació dels fets en bé de la humanitat o en bé de l'individu, qui compta més? Torna un altra cop a l'utilitarisme de Bentham.

No hi ha respostes absolutes sobre aquests temes, cada cas s'ha d'analitzar amb una gran cura. I la capacitat de trobar respostes prové de la certesa de la nostra incertesa: l'art del dubte (argument molt clar en tota la narrativa de l'autor). Al contrari, hem de lluitar sempre pel deure de pensar, posar interrogants a tot el que fem i no deixar mai res com quelcom segur i fiable si no s'ha analitzat de debò.

L'avi filòsof posa punt i final al discurs.